

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 1

is Dedicated in honor of

Lilian and Nathan Haber

Dedicated by Amy and Jimmy

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יוד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

לב ותטרונו למעבד ית כל
קמיא וית דיניא די אנא יתב
קדמיכון יומא די: א אילין
קמיא ודיניא די תטרונו
למעבד בארעא דיתב יי אלהא
דאבותיה לך למירתה כל יומיא
די אתון קמין על ארעא:
ב אבדא תאבדון ית כל אתריא
די פלחו תמן עממיא די אתון
ירתין יתהון ית טעותהון על
טוריא רמיא ועל רמתא ותחות
כל אילן עבוף: ג ותתרונו ית
אגוריהון ותתברון ית קמתהון
ואשריהון תוקדון בגורא
וצלמי טעותהון תקוצצון

לב ושמרתם לעשות את כל החקים ואת-
המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום:
יב א אלה החקים והמשפטים אשר
תשמרון לעשות בארץ אשר נתן ידוה
אלהי אבותיך לך לרשתה כל-הימים
אשר-אתם חיים על-האדמה: ב אבד
תאבדון את-כל-המקמות אשר עבדו-שם
הגוים אשר אתם ירשים אתם את-
אלהיהם על-ההרים הרמים ועל-הגבעות
ותחת כל-עץ רענן: ג ונתצתם את-
מזבחתם ושברתם את-מצבתם ואשריהם

(32) And you will keep to perform all the statutes and judgments which I set before you this day. **12** (1) These are the statutes and judgments which you will keep to perform in the land which the Lord God of your fathers gives you to possess all the days that you live on the earth. (2) Utterly annihilate all the places where the nations, that you will possess, served their gods, upon the tall mountains and upon the hills, and under every lush tree. (3) And you will tear down their altars, and smash their monuments, and burn their Asherim with

RASHI

רש"י

(2) **Utterly annihilate** — *Annihilate and then annihilate them again. From here we derive that one who eradicates idolatry must thoroughly uproot it [i.e., remove every trace of it]. (Avodah Zarah 45b) [Utterly annihilate] all the places [where the nations ... served]* — *And from these places what should be annihilated? Their*

(ב) אבד תאבדון. "אבד" ואחר כך "תאבדון" מכאן לעוקר עבודת כוכבים שצריך לשרש אחריה: את כל המקמות אשר עבדו שם וגו'. ומה תאבדון מהם? את אלהיהם אשר על ההרים: (ג) מזבח. של אבנים הרבה: מצבה. של אבן אחת, והוא בימוס ששנינו במשנה: אבן שחצבה מתחלתה לבימוס: אשרה. אילן הנעבד:

gods which are on the mountains, etc. (3) **מזבחה** — [constructed] of many stones, מצבה of one stone. And this is the בימוס [the pedestal for an idol] of which we learn in the Mishnah (Avodah Zarah 3:7): A stone which one had originally carved for an idol's pedestal. אשרה — is a tree that has been worshipped.

ותוֹבְדוּן יֵת שְׁמֵהוֹן מִן אֲתָרָא
הָהוּא:

תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן
וְאִבְדֹתֶם אֶת־שְׁמֵם מִן־הַמְּקוֹם הַהוּא:

fire; and you will cut down the graven images of their gods, and destroy their names from that place.

RASHI

רש"י

And destroy their names — *by giving them disgraceful nicknames. What they call*
בית גליא "house of revelation," you should
call בית כליא "house of ruin," what they call

וְאִבְדֹתֶם אֶת־שְׁמֵם. לְכַנּוֹת לָהֶם שֵׁם לְגַנְאֵי: "בֵּית גְּלִיא" קוֹרִין לָהּ "בֵּית בְּרִיא" "עֵין בַּל" "עֵין קוֹץ":

עֵין כַּל "the all-seeing eye," you should call עֵין קוֹץ "the thorn eye" (Avodah Zarah 46a).

PROPHETS Isaiah 54-55

נביאים ישעיהו פרק נד-נה

יִזְכֹּר כָּל־זֶן דִּיתְקוּן עֲלֶיךָ יְרוּשָׁלַם
לֹא יִצְלַח וְכָל לִישׁוֹן דִּיקוּם עֲמֹד
לְדִינָא תַחֲבִינְיָה דָא אַחְסָנַת
עֲבָדֵי דִי וְזִכְרֵיהוֹן מִן קַדְמֵי
אָמַר יי: א וי כל דְצָבִי לְמִלְחָה
יִיתִי וְיִלְחַף וְדָלִית לָהּ כֶּסֶף אֲתוּ
שְׁמַעוּ וְאַלִּיפוּ אֲתוּ שְׁמַעוּ
וְאַלִּיפוּ בְּלֹא בְדָמִין וּבְלֹא
בְּמִוּן אוּלְפָן דְטָב מִחֲמַר וּמְחַלְבִּי: ב לְמָה תִתְקַלּוּן כֶּסֶףְכוֹן בְּלֹא לְמִיכַל וְלֹאוֹתְכוֹן בְּלֹא לְמִשְׁבַּע קַבִּילוּ

יִזְכֹּר כָּל־כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֵיךְ לֹא יִצְלַח וְכָל־לִישׁוֹן תִּתְקוּם־
אֲתָךְ לְמִשְׁפָּט תִּרְשִׁיעֵי זֹאת נַחֲלַת עַבְדֵי יְדוּהָ
וְצִדְקָתֶם מֵאֵתֵי נְאֻם־יְדוּהָ: נָה א הוּי כָּל־צִמָּא לְכוּ
לְמִים וְאֲשֶׁר אֵין־לוֹ כֶּסֶף לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ
שִׁבְרוּ בְּלֹא־כֶסֶף וּבְלֹא מַחִיר יִין וְחֶלְבִּי: ב לְמָה
תִּשְׁקַלְוּ־כֶסֶף בְּלֹא־לְחֵם וַיִּגִּיעַכֶם בְּלֹא לְשִׁבְעָה
בְּמִוּן אוּלְפָן דְטָב מִחֲמַר וּמְחַלְבִּי: ב לְמָה תִתְקַלּוּן כֶּסֶףְכוֹן בְּלֹא לְמִיכַל וְלֹאוֹתְכוֹן בְּלֹא לְמִשְׁבַּע קַבִּילוּ

54. (17) Any weapon whetted against you shall not succeed, and any tongue that contends with you in judgment, you shall condemn; this is the heritage of the servants of the Lord and their due reward from Me, says the Lord. **55. (1)** Ho! All who thirst, go to water, and whoever has no money, go, buy and eat, and go, buy without money and without a price, wine and milk. **(2)** Why should you weigh out money without bread and your toil without satiety? Harken to

RASHI

רש"י

(17) Any weapon whetted against you — *Any weapon they will sharpen for you, [i.e.] to battle with you. (1) Go to water* — *to Torah. שִׁבְרוּ [means] buy. Wine and milk* — *An acquisition better than wine and milk. (2) Why should you weigh out*

(יז) כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֵיךָ. כָּל כְּלֵי זֶן אֲשֶׁר יִחְדְּדוּ
בְּשִׁבְלֶיךָ לְהִלָּחֵם בּוֹ: (א) לְכוּ לְמִים. לְתוֹרָה: שִׁבְרוּ.
קְנוּ: יִין וְחֶלְבִּי. לְקַח טוֹב מִיָּין וְחֶלְבִּי: (ב) לְמָה תִשְׁקַלְוּ.
לְמָה תִגְרַמוּ לְכֶם לְשִׁקֵּל כֶּסֶף לְאוֹיְבֵיכֶם בְּלֹא לְחֵם:

— *Why should you cause yourselves to weigh out money to your enemies without bread?*

לְמִימְרֵי וְאֶכְלוּ דָטֵב וְתִתְפַּנֵּק
בְּדַדְהִין נִפְשָׁכוֹן: א אֲרַכִּינּוּ
אוֹדִיכּוֹן וְקִבִּילוּ לְמִימְרֵי
שְׁמָעוּ וְתִתְקִים נִפְשָׁכוֹן וְאֶגְזֹר
לְכוֹן קִים עֲלֵם טָבוֹת דְּוֹד
דְּמַהֲמִנָּן:

שְׁמָעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאֶכְלוּ טוֹב וְתִתְעַנֵּג בְּדַשָּׁן
נִפְשָׁכֶם: א הִטּוּ אָזְנוֹכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמָעוּ וְתַחֲי
נִפְשָׁכֶם וְאֶכְרַתֶּה לָּכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסֵדֵי דָוִד
הַנְּאֻמָּנִים:

Me and eat what is good, and your soul shall delight in fatness. (3) Incline your ear and come to Me, hearken and your soul shall live, and I will make for you an everlasting covenant, the dependable mercies of David.

Writings Psalms 45

כתובים תהלים פרק מה

א לְשִׁבְחָא עַל יְתָבֵי סְנַהֲדְרִין
דְּמִשָּׁה דְּאִתְאַמֵּר בְּנִבּוּאָה עַל
יְדִיהוֹן דְּבִנֵי קִרַח שְׁכֵלָא טָבָא
וְתִשְׁבַּחְתָּא וְאוֹדְאִתָּא: ב בְּעֵי
לְבִי מִמְלַל טָב אֵימֵר אֲנִי עוֹבְדֵי
לְמַלְכָא מִמְלַל לִישְׁנֵי מוֹחֵי הַיָּד
קוֹלְמוֹס סְפָרָא רְגִיל: ג שׁוֹפְרָה
מְלָכָא מְשִׁיחָא עֲדִיף מִבְּנֵי נֶשָׂא אֲתִיחֵיב רוּחַ נְבוּאָה בְּסַפּוֹתָהּ מְטוּל כֶּן בְּרַכְנָהּ יִי לְעֵלְמָא: ד וְרוּ סִפְרָה

מֵה א לְמַנְצַח עַל־שִׁשְׁנַיִם לְבַנְי־קִרַח מְשִׁכִּיל שִׁיר
יְדִידָת: ב רָחַשׁ לְבִי ו דָּבַר טוֹב אָמַר אֲנִי מַעֲשֵׂי
לְמַלְךָ לְשׁוֹנֵי עֵט ו סוֹפֵר מְהִיר: ג יְפִיפִיתַּ מִבְּנֵי
אָדָם הוֹצֵק חֵן בְּשִׁפְתוֹתֶיךָ עַל־כֶּן בְּרַכְךָ אֱלֹהִים
לְעוֹלָם: ד חֲגוּר־חַרְבֶּךָ עַל־יָרֶךְ גְּבוּרַתְךָ וְהִדְרֶךָ:
מְלָכָא מְשִׁיחָא עֲדִיף מִבְּנֵי נֶשָׂא אֲתִיחֵיב רוּחַ נְבוּאָה בְּסַפּוֹתָהּ מְטוּל כֶּן בְּרַכְנָהּ יִי לְעֵלְמָא: ד וְרוּ סִפְרָה
עַל יְרַכְךָ גְּבִירָא הוֹדְךָ וְשִׁיבְהוֹדְךָ:

(1) For the leader, upon lilies; [a psalm] of the sons of Korach. Maskil. A song of endearment (2) My heart overflows with a goodly matter; I say, My work concerns a king; my tongue is the pen of an expert writer. (3) You are fairer than the children of men, your speech is endowed with grace; therefore God has blessed you forever. (4) Gird your sword upon your thigh, O mighty one, in your glory and your majesty.

RASHI

רש"י

(1) **Upon lilies** — *In honor of Torah scholars who are as soft as lilies.* **Maskil** — *by the interpreter.* שיר ידידות [means] a song of endearment. (2) **My heart overflows** — *My heart swarms to utter song that is proper for the king.* מוהיר [means] expert. (3) **You are fairer than the children of men** — *who are engaged in transitory labors, because your speech is endowed with the grace of Torah on your lips.* (4) **Upon your thigh** — *to wage the battle of Torah, which is your glory and your majesty.*

(א) עַל שִׁשְׁנַיִם. לְכָבוֹד תְּלַמִּידֵי חֻכְמִים שֶׁהֵם רַכִּים בְּשׁוֹשְׁנַיִם: מְשִׁכִּיל. עַל יְדֵי הַתְּרַגְּמוֹן: שִׁיר יְדִידוֹת. שִׁיר אֲהָבִים: (ב) רָחַשׁ לְבִי. הַשְּׂרִיץ לְבִי לֹמֵר שִׁיר לְפִי שֶׁהוּא הַגּוֹן לְמַלְךָ: מְהִיר. בְּקִי: (ג) יְפִיפִיתַּ מִבְּנֵי אָדָם. הַעוֹסְקִין בְּמַלְאכַת חַיִּי שְׁעָה לְפִי שֶׁהוֹצֵק חֵן שֶׁל תּוֹרָה בְּשִׁפְתוֹתֶיךָ: (ד) עַל יָרֶךְ. לְהֵלֵחַם בְּמַלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה וְהוּא הוֹדְךָ וְהִדְרֶךָ:

Mishnah Chagigah, chapter 3

משנה חגיגה פרק ג

(1) Greater stringency applies to holy things [e.g., sacrifices] than to *terumah*, for [unclean] vessels may be immersed within vessels if [they are intended] for *terumah*, but [this procedure may not be followed if they are intended] for sacrifices [we say that the weight of the inner vessel will not allow water to reach the interior of the outer vessel, nor will the interior of the outer vessel allow the water to reach the outer side, of the inner vessel]. [A

utensil that has inner and outer parts] the exterior [part], the interior [part], and [the] handle [of the vessel, are regarded as distinct entities, and one does not defile the other via Rabbinical uncleanness] for *terumah*; but not so, for sacrifices. A person bearing [something possessing] *midras* [impurity, e.g., wearing the shoe of a person with gonorrhea] may [at the same time] carry *terumah* [if it is in an earthen vessel], but he may not [carry] sacrifices. The garments of those eating *terumah* are regarded as possessing *midras* [impurity] for [those eating] sacrifices (see above, Eikev: Mishnah for Monday). The rule for [those eating] sacrifices is not as the rule for [those eating] *terumah*, for [regarding the immersion of unclean garments for] sacrifices, a person unties [any knots], dries, immerses [the garment], and then ties; while [regarding unclean garments for] *terumah*, he ties and may afterwards immerse [the garment with the knot]. (2) Vessels that have been finished in purity require immersion [to be used] for sacrifices, but do not [require immersion] for *terumah*. A vessel joins together [i.e., imparts the same status of impurity] to the entire contents regarding sacrifices, but does not [join together] regarding

א חומר בקדש מבתרומה, שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה, אבל לא לקדש. אחרים ותוך ובית הצביטה בתרומה, אבל לא בקדש. הנושא את המדרס נושא את התרומה, אבל לא את הקדש. בגדי אוכלי תרומה, מדרס לקדש. לא כמדת הקדש מדת התרומה, שבקדש מתיר ומנגב ומטביל ואחר כך קושר, ובתרומה קושר ואחר כך מטביל: ב כלים הנגמרים בטהרה, צריכין טבילה לקדש, אבל לא לתרומה. הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש,

רבנו עובדיה מברטנורא

א חומר בקדש. שמטבילין כלים בתוך כלים. כששניהם טמאים: אבל לא לקדש. דאמרי כבדו של כלי הפנימי המכביד על החיצון שהוא מונח בתוכו. חוצץ בפני הטומאה (צריך לומר בפני המים וכן הוא ברש"י גמרא) ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה: אחרים ותוך ובית הצביטה לתרומה. כלי הראוי להשתמש בתוכו. ובאחוריו ובית צביטתו. ואם נטמא בית צביטתו לא נטמאו אחוריו ותוכו. ופירוש בית הצביטה. בית אחיזה. לשון ויצבט לה קלי (רות ג) ואית דגרם בית הצביטה לשון אצבע שעושים לכלי בית אחיזה להכניס אצבעו בתוכו. כשהוא שותה. כדי שלא יכניס ידו לתוך הכלי: אבל לא לקדש. שאם נטמא אחד מהם בטומאה דרבנן כולו טמא לקדש: הנושא את המדרס. מנעל של זב: נושא את התרומה. אם ירצה בחבית של חרס, שאינו נוגע באוירה: אבל לא את הקדש. משום מעשה שהיה באדם אחד שהיה נושא חבית יין של נסכים ונפסקה לו רצועה של סנדל שהיתה מדרס הזב. ונטלה בידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית ונטמא הקדש באותה שעה אמרו הנושא את המדרס לא ישא את הקדש. ולפי שמעשה שהיה בקדש היה. לפיכך לא גזרו אלא בקדש ולא בתרומה: לא כמדת הקדש. בחציצה טבילתו מדת התרומה: שבקדש. אם יש בגד טמא ובא להטבילו. אם קשור הוא מתיר את קשרו. משום דממילא לחציצה: ומנגב. אם לח הוא מנגבו תחילה דשמנונית שעליו הוי כחוצץ: ובתרומה. אם ירצה קשרו ואחר כך מטביל כשהוא קשור ואין בכך כלום: ב כלים הנגמרים בטהרה. שגמרן חבר ונזהר בהם משבאו קרוב לגומרן שהם ראויין לקבל טומאה: אף על פי כן: צריכין טבילה לקדש. חיישינן שמא נתו רוק מפי ע"ה על הכלי בשעה שהיה החבר אוחז בו. ואף על פי שבאותה שעה עדיין לא נגמר הכלי ולא היה מקבל טומאה שמא לאחר שנגמר והיה ראוי לקבל טומאה עדיין היה הרוק לח

terumah [i.e., he removes the portion touched by the unclean person only]. The fourth degree [of impurity] invalidates sacrifices [i.e., if A is a prime source of impurity and touches B, and B touches C, and C touches D, if D is a sacrifice it becomes invalid], but [no more than] the third degree [of impurity invalidates] *terumah*. Regarding *terumah*, if one hand of a person becomes unclean, his other hand is [still regarded as] clean. Regarding sacrifices, he must immerse both [hands], for one hand defiles the other regarding sacrifices, but not regarding *terumah*. (3) Dry foods [only foods which were wet are susceptible to impurity] may be eaten with unwashed hands regarding *terumah*, but may not [be eaten with unwashed hands] regarding sacrifices. An *onen* [mourner prior to the burial] and one who has not yet brought [a sacrifice for] atonement [e.g., a person with gonorrhea who immersed after seven clean days awaits sunset and brings a sacrifice to complete his purification] require immersion for [eating] sacrifices, but do not [require immersion] for [eating] *terumah*. (4) Greater stringency applies to *terumah* [than to sacrifices], for in Judea they [*ammey ha-arets*— common people, who are ignorant in the laws of purity] are trustworthy regarding the purity of wine and oil [for libations, and meal-offerings] the entire year, and only during the season of the wine-presses and the

אָבֵל לֹא לְתֵרוּמָה. הָרְבִיעִי בְקֹדֶשׁ פְּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בְתֵרוּמָה. וּבְתֵרוּמָה, אִם נִטְמָאת אַחַת מִיָּדָיו, חֲבֵרְתָהּ טְהוֹרָה. וּבְקֹדֶשׁ, מִטְבִּיל שְׂתִיָּהּ, שְׂהִיד מִטְמֵא אֶת חֲבֵרְתָהּ בְקֹדֶשׁ, אָבֵל לֹא בְתֵרוּמָה: ג אֹכְלִין אֲכָלִים נְגוּבִין בְּיָדִים מְסֻאָבוֹת בְּתֵרוּמָה, אָבֵל לֹא בְקֹדֶשׁ. הָאוֹנֵן וּמְחֹסֵר כְּפוּרִים צָרִיכִין טְבִילָה לְקֹדֶשׁ, אָבֵל לֹא לְתֵרוּמָה: ד חֹמֵר בְּתֵרוּמָה, שְׂבִיִּיהוּדָה נֶאֱמָנִים עַל טְהוּרַת יָיִן וְשֶׁמֶן כָּל יְמוֹת

בנו עובדיה מברטנורא

ומטמא דתנן במסכת נדה הוזהב והרוק מטמאין לחיים: הכלי מצרף מה שבתוכו. היו חתיכות הרבה של אוכלין בכלי אחד ונגע טבול יום שהוא פוסל את התרומה באחת מהן. הכלי מצרפן להיות כולן חשובים כחתיכה אחת ונפטלו כולן דכתיב (במדבר ז) כף אחת עשרה זהב הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת: אבל לא לתרומה. אלא אותה חתיכה שנגע בה היא פסולה והשאר טהורות: הרביעי בקדש פסול. ואינו פוסל: אם נטמאת אחת מידי. בטומאות דרבנן כגון באוכלין ומשקין טמאים וכיוצא בהן שאין מטמאין אלא ידיים ולא את הגוף: ובקדש מטביל את שתייהן. והוא שתשאר לחלוות ביד הטמאה בשעה שנטמאה. אבל לא היה לחלוות ביד הטמאה אין היד האחת טמאה עד שתגע בה: ג אוכלין אוכלים. נגובים בידיים מסואבות בתרומה. הכי קאמר אוכלין אוכלים של חולין נגובין בידיים מסואבות עם התרומה אבל לא עם הקדש. מי שתחב לו חבירו אוכלין של קדש בפיו בידיים טהורות. וזה האוכל ידיו מסואבות או שתחב הוא עצמו אוכלין של קדש בפיו בידיים טהורות. וזה האוכל ידיו מסואבות או שתחב הוא עצמו אוכלין של קדש בפיו על ידי כיש או כרכר. ובקש לאכול צנן או בצל של חולין עמהן. שאין ידיים מסואבות השניות לטומאה מטמאות את החולין אפ"ה גזור רבנן שלא יאכלם עם הקדש שמא יגע בידיה מסואבות באוכלין של קדש שבפיו ולענין תרומה אף על פי שהידיים המסואבות פוסלות לא עשו מעלה. אלא אמרינן זוהר ולא נגע. ולהכי נקט נגובים שאילו היה עכשיו משקין עליהם הוי המשקין נעשים ראשונים מחמת הידים ועושי את החולין שניים וכשנוגעין בתרומה שבפיו פוסלים אותה: האונן. שלא נטמא במתו: מחוסר כפורים. שטבל והעריב שמשו ולא הביא קרבנותיו: צריכין טבילה. לאחר שיביא קרבנו אם רצה לאכול קדש כיון דעד האידינא היו אסורים בקדש אצרכינהו רבנן טבילה. ומחוסר כפורים פוסל את הקדש בנגיעה. והאונן. אף על פי שאסור לאכול אינו פוסל בנגיעה: אבל לא בתרומה. דמחוסר כפורים ואונן מותרים בתרומה. ואע"ג דאונן אסור במעשר שני מותר הוא בתרומה דמריבין ליה מוכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב) זרות אמרתי לך ולא אנינות: ד שביהודה נאמנין וכו'. להכי נקט ביהודה. לפי שרצועה של ארץ כותיים היתה מפסקת בין גליל ליהודה. לפי שגזרו טומאה על ארץ יהודה היתה. ולא היה אפשר להביא קדש מארץ הגליל ליהודה. לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים. ואפילו של חברים שבגליל לא היה אפשר

oil-presses regarding *terumah* [for even the common people make sure to tithe the oil and the wine in purity, which are tithed during the season]. If the wine-press and oil-press [season] passed, and they [the common people] brought to him [the priest] a barrel of wine of *terumah*, he may not accept it from them, rather he leaves it for the next wine-press [season] and then he may accept

it]. If he [the common person] said to him [the priest], "I have [also] set apart into it [the barrel] a *revi'it* [a quarter log of wine, for use in libations]," he is trustworthy [on the entire barrel]. They [common people,] are trustworthy regarding jugs of wine and jugs of oil which are mixed [consisting of *terumah*, unconsecrated and libation wine or oil, all in one jug] in the season of the wine-presses and the oil-presses, and [also] seventy days before [the season of] the wine-presses [since they begin to purify and guard against impurities seventy days before the season, although common people are not trusted regarding the purity of the jugs themselves even during the season; here, however, he is trusted since he is believed in regard to the drink-offering contained within it]. (5) From *Modi'im* [a distance of fifteen *mil* from Jerusalem] inwards they [potters from among the common people] are trustworthy regarding the [purity] of [essential] pottery vessels [there were no potters in Jerusalem proper, because large furnaces were prohibited and as a result, the Rabbis did not institute the rule that the common people within this radius are not trustworthy regarding purity]. From *Modi'im* outwards, they are not trustworthy. How so? If the potter selling the pots, entered inwards of *Modi'im*, then the same

השנה, ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה. עברו הגתות והבדים והביאו לו חבית של יין של תרומה, לא יקבלנה ממנו, אבל מניחה לגת הבאה. ואם אמר לו, הפרשתי לתוכה רביעית קדש, נאמן. כדי יין וכדי שמן המדמעות, נאמנין עליהם בשעת הגתות והבדים, וקדם לגתות שבעים יום: ה מן המודיעית ולפנים, נאמנין על כלי חרס. מן המודיעית ולחוץ, אין נאמנים. כיצד, הקדר שהוא מוכר הקדרות,

רבנו עובדיה מברטנורא

להביאו לנסכים: נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה. ע"ה אמר יין זה טהור הוא והוא לנסכים. שמן זה טהור הוא והוא למנחות. נאמן לעולם דמשום חומרי דקדש מזוהר ולא משקר. אבל אם אמר יין ושמן אלו טהורים והן לתרומה אינו נאמן. שאין אסור טומאת תרומה חמור בעיני עמי הארץ וחיישינן דלמא משקרי בה: **ובשעת הגתות והבתיים.** בעת הבציר ובעת שעוצרים הזיתים ביד נאמנין אף על התרומה לפי שכל בני אדם מטהרים את כליהם בעת עשיית היין והשמן. כדי להפריש התרומה בטהרה: **עברו הגתות וכו'.** לאחר שעבר זמן הבציר. או זמן עצירת הזיתים בבית הבר. והביא עם הארץ חבית של יין או של שמן של תרומה לכהן חבר ואומר שהיא טהורה. לא יקבלנה ממנו בחוקת טהורה דלאחר הגיתות והבדים אינו נאמן: **אבל מניחה לגת הבאה.** עם הארץ שיודע שלאחר הגתות הבדים אינו נאמן. מניח חבית זו לגת הבאה ואו נותנה לכהן. דבאותו שעה הוא נאמן עליה: **רביעית.** הלוג יין לנסכים נאמן על כל החבית. דמגו דמזימן אגדש מהימן גמי אחרומה: **כדי יין וכדי שמן המדומעות.** המטהר את טבלו לנסכים והשתא איכא חולין ותרומה וקדש מעורבין ומדומעין זה בזה. ובא לומר גם על הכדים שהן טהורים. אע"ג דעם הארץ אינו נאמן על הכדים אפילו בשעת הגיתות. האידינא מהמנינן ליה על הכדים אפילו קודם שעת הגתות שבעים יום. דמגו דמזימן אקדש מהימן גמי אתרומה ואכדים. דגנאי הוא נקדש שיהיו הכדים שעיריהו מהם בחוקת טומאה והוא קרב. ושבעים יום דנקט. משום דאורחא דעלמא הוא להזמין את הכלים ולטהרם ע' יום קודם הגתות: **ה מן המודיעית ולפנים.** מודיעית כרך רחוק מירושלים ט"ו מיל. ממנו ולפנים לצד ירושלים נאמנים קדרים עמי הארץ ליקח מהן כלי חרס הדקים. כגון כוסות קדרות וקיתונות. לפי שאי אפשר בלא הם. ובירושלים אין עושין כבשונות מפני העשן לא לסיד ולא לקדרות לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם. שאין גזורים גזירה על הצבור שאין יכולין לעמוד בה: **הוא הקדר.** מי שהביאו מחוץ למודיעית לו בלבד האמינו לפי שאי אפשר שלא להאמינו אבל אם

potter [and not an agent] in regard to the same pots [only those he brought with him] and in regard to the same buyers [who saw him enter with the pots] is trusted. If he went out[wards from Modi'im], he is not trustworthy. (6) The tax collectors who entered the house, as well as thieves who returned stolen vessels, are trustworthy to say, "We did not touch" [anything besides the vessels they took, or did not touch the contents inside the vessels]. And in Jerusalem

they [common people] are trustworthy regarding [the purity of vessels for] sacrifices, and during the Festival season [when everyone would purify themselves in order to go up to the Temple], regarding [the purity] of the *terumah* as well. (7) If a person [a *chaver*] opened his barrel [of wine] or began [to sell] his baked goods on the Festival: Rabbi Yehudah says, He may finish [selling after the Festival, although after the Festival any food which was touched during the Festival by common people automatically revert to being unclean; here however, the Sages extended the period that the food remains clean until after he finishes selling out his opened wares]. And the Sages say, He may not finish [since food touched by common people during the Festival remains clean for consumption during the duration of the Festival period only]. As soon as the Festival was over, they would remove [the Temple vessels, for immersion] for the purification of the Temple Courtyard [since during the Festival the common people may have touched the vessels, rendering them unclean]. If the Festival was over on Friday [i.e., ended on Thursday], they would not move [the vessels], on account of the honor due the Sabbath [the priests were busy preparing for Sabbath]. Rabbi Yehudah says, Nor on Thursday, for the priests were not unoccupied [on Thursday either, since they were busy

רבנו עובדיה מברטנורא

מסרם ליד קדר אחר ע"ה היושב במודיעית או לפנים. לא האמינוהו: והן הקדרות. על אותן קדרות שהביא הוא נאמן. ואינו נאמן לצרף עמהם קדרות של קדר אחר שיושב במודיעית או לפנים: והן הלוקחין. חברים שראוהו שהביאם. נאמן הקדר אצלם ולא אצל לוקחים אחרים: יצא מן המודיעים. לשוב לאחוריו אינו נאמן: ו הגבאים. ישראל שהן גבאים למלכי אומות העולם לגבות מישראל מסים וארנוניות. ונכנסו לתוך הבית לעבט עבוטו: וכן הגבאים. שנגבב כלי חרס והחזירום: נאמנים לומר לא נגענו. לתוכו. והוא שהחזירום מחמת תשובה שעשו מעצמם. לא מחמת יראה: ובירושלים נאמנים על הקדש. נאמנים על כל כלי חרס בין גדולים בין קטנים. לומר שהן טהורין לקדש לפי שאין עושין כבשונות בירושלים, לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם. ובשעת הרגל אף אותה על התרומה דאמר קרא (שופטים ה) ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים הכתוב קראם בשעת אסיפה כולם חברים. ורגל שעת אסיפה היה: ו הפותח את חביתו. חבר שפתח חביתו למכור יין בירושלים ברגל. ומשמשו בו עמי הארץ: לא יגמור לאחור הרגל. שאף על פי שבשעת הרגל הן טהורין. לא שטהרתן טהרה עולמית. אלא שבשעת הרגל מטבילין כלי העזרה מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל. ור"י דאמר יגמור סבר אם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים. ואין הלכה כר"י: מעבירין על טהרת העזרה. מעבירין את הכלים ממקומן. להטבילין ולטהר את העזרה. מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל: מפני כבוד השבת. שהיו הכהנים צריכין להתעסק בצרכי שבת איש בביתו: אף לא ליום ה'. אף אם עבר הרגל ליום ה' אין מטבילין אותן עד לאחר השבת. לפי שאין הכהנים פנויין ליום מוצאי יום טוב להטבילין. שטרודין להוציא את הדרשן שעל התפוח באמצע המזבח שקבצו שם כל ימות הרגל כל דשן

נכנס לפנים מן המודיעית, הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחים, נאמן. יצא, אינו נאמן: ו הגבאין שנכנסו לתוך הבית, וכן הגבאים שהחזירו את הכלים, נאמנים לומר, לא נגענו. ובירושלים נאמנים על הקדש, ובשעת הרגל אף על התרומה: ו הפותח את חביתו, והמתחיל בעסתו על גב הרגל, רבי יהודה אומר יגמור ויחזיק אומרים, לא יגמור. משעבר הרגל, היו מעבירין על טהרת העזרה. עבר הרגל ביום ששי, לא היו מעבירין, מפני כבוד השבת. רבי יהודה אומר, אף לא ביום חמישי, שאין הכהנים

removing the ash from all the Festival sacrifices]. (8) How did they move [the vessels] for the purification of the Temple Courtyard? They would immerse the vessels that were in the Temple, and they would say to them [the priests who were among the common people]: Take care that you do not touch the table and defile it [for it was prohibited to move and therefore, could not

פנויין: ח כיצד מעבירים על טהרת העזרה, מטבילין את הכלים שהיו במקדש, ואומרין להם, הזהרו שלא תגעו בשלחן (ובמנורה) ותטמאוהו. כל הכלים שהיו במקדש, יש להם שניים ושלישים, שאם נטמאו הראשונים, יביאו שניים תחתיהן. כל הכלים שהיו במקדש, טעונין טבילה, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני שהן כקרקע, דברי רבי אלעזר. וחכמים אומרים, מפני שהן מצפין:

be immersed]. For each of the vessels that were in the Temple, there were two or three [sets], so that if the first ones were defiled, they would bring the second in their place. All the [other] vessels in the Temple required immersion [after the Festival], except for the golden altar and the bronze altar, because they were [regarded] as the ground [since they are referred to by Scripture as “ground,” see Bartenura] and utensils of the ground, are not susceptible to uncleanness]; the opinion of Rabbi Eliezer. But the Sages say, [The latter required immersion] because they were plated [and therefore were not considered as ground].

רבנו עובדיה מברטנורא

של המערכה, ואין הלכה כר"י: ח ואומרין להם. לע"ה ברגל. הזהרו שלא תגעו בשלחן. לפי שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל שאי אפשר לסלקו ממקומו דכתיב ביה (שמות כח) לחם פנים לפני תמיד: טעונים טבילה. מפני טומאת הרגל: חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהן כקרקע. מזבח הנחשת. שהתורה קראתו מזבח אדמה. ומזבח הזהב כתיב (במדבר ג) המנורה והמזבחות אתקש מזבחות זה לזה. ושלחן הא אמרן דלא נגעו בו: מפני שהן מצופין. הכי קאמר. וחכמים מטמאין ואומרין שצריכין טבילה גם הם מפני שהן מצופין. דאי לא הוי מצופין יש לטהרן משום כלי עץ העשויין לנחת. פירוש אחר וחכ"א דטעמא דאין צריכין טבילה לפי שהם מצופין זהב ונחשת. וצפויין בטיל לגביהן. והוי ככלי עץ העשויין לנחת שאין מטמאין ולא פליגי על ר"א אלא בטעמא דמלתא בלבד. כך פירש הרמב"ם בהלכות מטמא משכב ומושב:

Gemara Chagigah 27a

גמרא חגיגה דף כז.

“But the Sages say; because they were overlaid [with metal.]” On the contrary, since they were overlaid, they were susceptible to uncleanness [if they hadn't been overlaid they would be wood, and a stationary wooden vessel is not susceptible to uncleanness]!

וחכמים אומרים: מפני שהן מצופין. אדרבא כיון דמצופין ניהו מטמו אימא וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין. ואי בעית אימא רבנן לרבי אלעזר קאמרי מאי דעתידן משום דמצופין מיבטל בטיל ציפויין גביהו. אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר

Read: But the Sages declared them **unclean** because they were overlaid. Or, alternatively, I can explain: The Rabbis say it to Rabbi Elazar: What have you in mind? [I.e., what have you in mind, by stating the altar is not susceptible to uncleanness solely because Scripture terms them earth, but not because they are wooden utensils made to stand stationary?] The fact that they were overlaid [and are regarded as metal]? But their plating was quite nullified in regard to them [for Scripture refers to it as wood]. Rabbi Avahu said that Rabbi Elazar said: The fire

of Gehinnom has no power over the Scholars. It is a *kal v'chomer* conclusion [to be drawn] from the salamander. If now, [in the case of] the salamander, which is [only] an offspring of fire, he who spreads himself with its blood is not affected by fire, how much more so the Scholars, whose bodies are fire, for it is written: "Is not My word like fire, says the Lord." (Jeremiah 23:29) Resh Lakish said: The fire of Gehinnom has no power [even] over the transgressors of Israel. It is a "*kal v'chomer*" conclusion [to be drawn] from the altar of gold. If the altar of gold, on which there is only a *denar* thickness of gold, is not affected through so many years by the fire upon it, how much more so the transgressors of Israel, who are full of good deeds as a pomegranate [is of seeds]; for it is written, "Your temples are like a pomegranate split open." (Songs 4:3) Read not "your temples" [*rakathech*] but "your worthless ones" [*rekanim shebach*].

תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחמר מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדת אש היא הסף מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש, דכתיב (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש נאם ה'. על אחת כמה וכמה. אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחמר ממזבח הזהב. מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצות פרמון דכתיב (שיר ג) כפלח הרמון רקתך. אל תקרי רקתך אלא ריקנין שבוד על אחת כמה וכמה:

זוהר משפטים דף ק"ו ע"ב

תנינן לית מלה בעלמא דקימא קמי תשובה ולכלא קדשא בריד הוא מקבל ודאי. ואי תב בתויבתא הא אנדמן לקבליה ארח חיים ואף על גב דפגים מה דפגים כלא אתתקן וכלא אתתדר על תקונה דהא אפלו דמה דאית בה אומא (קמי קדשא בריד הוא קרי ביה כי יי צבאות עין ומי זכר דא איהו רזא סתימא. ותו כד קדשא בריד הוא אומי אומא לא אומי אלא אם לא יעביר תויבתא דהא לית פתגמא דקימא קמי תויבתא ועל כלא מכפר קדשא בריד הוא כד עבדין תויבתא שלמא) קדשא בריד הוא מקבל דכתיב (ירמיה כג) חי אני נאם יי כי אם יהיה בניהו וגומר, וכתיב (שם) בתבו את האיש הזה עירי וגומר, ובתר דתב בתויבתא כתיב (דברי הימים א' ג') ובני יכניה אסיר שאלתיאל בנו. מכאן דתשובה מתבר כמה גזירין ודינין וכמה שלשלאין דפרזלא ולית מאן דקימא קמי תויבתא ועל דא כתיב (ישעיה ס"ו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. אשר פשעו בי לא כתיב אלא הפושעים בי דלא בעאן לאתבא ולאנתחמא על מה דעבדו. אבל ביון דאתנחמו הא מקבל לון קדשא בריד הוא בנין כד בר נש דא אף על גב דפשע בה ופגים באתרא דלא אצטריד ותב לקמה מקבל לה וחס עלה דהא קדשא בריד הוא מלא רחמין איהו ואתמלי רחמין על כל עובדוי כמה דאת אמר (תהלים קמ"ה) ורחמיו על כל מעשיו. אפלו על בעירי ועופי מאטון רחמיו. אי עליהו מאטון רחמיו כל שכן על בני נשא דידיעין ואשתמודעאן לשבתא למאריהון דרחמיו מאטון עליהו ושראן עליהו ועל דא אמר דוד (שם ק"ט) רחמיה רבים יי כמשפטיך חניני:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, Chapter 173

ספר חסידים סימן קעג

There are three types of evil impulse. The first two exist in both old and young men. The third

שלשה מיני יצר הרע הם השנים בין בזקן בין בבחור והשלישי נוהג רק בבחור אלו הם אדם

exists only in young men. Namely: A man desires to see, and even if he wishes to close his eyes from seeing, he cannot, and sees against his will. The second, is that a man burns like a fiery oven after her and cannot remove her from his mind. These exist in both young and old men. The third applies only to young men. Namely, that he desires to be aroused. From where do we know that this is so? For we have found concerning adultery three ovens. And the evil impulse is like a fire, as it says, “all night their baker sleeps; in the morning it burns like a flame of fire.” (Hosea 7:6) There are three ovens, as it says, “All of them are adulterers, like an oven;” (verse 4) “For they have prepared their hearts like an oven;” (verse 6) and

“They are all as hot as an oven.” (verse 7) The letter *shin* (ש), which is the main part of the word *aiish* (איש) [fire], is equal in numerical value to the word *yetzer* [impulse]. The letter *shin* has three branches. And fire is counted three times in the verse “its coals are coals of fire, a flame of God.” (Song of Songs 8:6) The evil impulse is like an itch; if one scratches his flesh, boils will come up, but if he controls himself and bears it, they will not come up.

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 1

(1) Whoever answers amen after his own blessings is to be denigrated. But one who answers it after a blessing which is at the end of [a series of] after-blessings is praiseworthy, For example, after [the blessing] “Who builds Jerusalem” — *bonai Yerushalayim* in the grace after meals, and following the blessing after the reading of the *shema* in the evening prayer. Similarly, at the end of any blessing which is the end of [a series of] after-blessings, one answers amen after himself. (2) Why should one answer amen after “Who builds Jerusalem?” After all, the blessing “Who is good and does good” follows it [and why not wait until after it to answer amen]. It is because this [latter] blessing was instituted in the days of the sages of the Mishnah, and it is as if it were an addendum. But the end of the main blessings of grace after meals is “Who builds Jerusalem.” And why

מתאווה לראות ואף אם יחפץ לעצם עיניו מראות לא יוכל ויראה בעל פרוחו. והשני האדם בוער פתגור אש אחריה ולא יוכל להסירה מדעתו אלו נוהגים בין בבחור בין בזקן. והשלישי נוהג רק בבחור שמתאווה שתתקשה מנין לנו שפך הוא? שכן מצינו בנאוף שלשה תנורים ויצר הרע דומה לאש, שנאמר כל הלילה ישן אופיהם בקר הוא בוער באש להבה שלשה תנורים, שנאמר (שם) כלם מנאפים כמו תנור כי קרבו פתגור לבם. ונאמר כלם יחמו פתגור. ש' שהיא עקר תבת האש ש"ן בגימטריא יצר ש' יש לה ג' פצולים וג' פעמים מונה אש בפסוק (שה"ש ח) רשפיה רשפי אש שלהבתיה. יצר הרע דומה לחבור אש יחפר בשרו יעלה שחין ואם יעצר ויסבל לא יעלה:

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה והעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות הרי זה משבח, כגון אחר בונה ירושלים בברכת המזון ואחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית וכן בסוף כל ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות עונה בה אמן אחר עצמו: ב ולמה יענה אמן אחר בונה ירושלים, והרי אחריה ברכת הטוב והמטיב? מפני שברכה זו בימי חכמי משנה תקנו וכאלו היא תוספת, אבל סוף עקר הברכות של ברכת המזון היא בונה ירושלים. ולמה לא יענה אמן

should one not answer amen after *ahavat olam* [with eternal love]? Because it is the end of the preceding blessings of *shema*. And the same is true of all similar cases of blessings that are said before something, such as the blessings said before reading the *megilah* and before lighting the Chanukah candles, [one does not say amen,] so that he does not interrupt with amen between the blessing and the entity for which the blessing is said.

אחר אהבת עולם? מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של קריאת שמע וכן כל ביוצא בה מברכות שמברכין אותה תחלה לדבר, כגון ברכות שמברכין לפני קריאת מגלה והדלקת נר חנכה. למען לא יפסיק באמן בין ברכה ובין הדבר שברך עליו:

RE'AIH FOR TUESDAY

ראה ליום שלישי

TORAH

תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד הדמיון הה דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הנפש משבת שעברה

ד לא תעבדון כן קדם יי אלהכון: ה אלהון לאתרא די יתרעי יי אלהכון מכל שבטיכון לאשראה שכנתה תמן לבית שכנתה תתבעון ויתתון לתמן: ו ויתתון לתמן עלותיכון ונקסת קודשיכון וית מעשרתיכון וית אפרשות

ד לא תעשון כן לידוה אלהיכם: ה פי אם אל המקום אשר יבחר ידוה אלהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה: ו והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת

(4) Do not do so to the Lord your God. (5) But only to the place which the Lord your God will choose from all your tribes, to set His Name there; seek after His residence, and come there. (6) And there you will bring your burnt-offerings, and your sacrifices, and your tithes, and the separation by your

RASHI

רש"י

(4) **Do not do so [to the Lord your God]** — *i.e., to burn sacrifices to God in any place you choose, but rather at the place which He will choose. Another explanation is: "And you will tear down their altars ... and destroy their names ... [but] do not do so [to the Lord your God]" — This is an admonition addressed to one who would erase the Name of God [from any writing], or remove a stone from the [Holy Temple's altar*

(ד) לא תעשון כן. להקטיר לשמים בכל מקום, כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר ונתתם את מזבחותם ואבדתם את שמם לא תעשון כן. אזרה למוחק את השם ולנוחץ אבן מן המזבח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל: וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות?! אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב: (ה) לשכנו תדרשו. זה משכן שילה: (ו) וזבחיכם. שלמים של חובה: מעשרתיכם.

or from the Temple Courtyard (Makkot 22a). Rabbi Yishmael said: But would it enter one's mind that the Israelites would pull down the altars of God? Rather, the meaning of "do not do so" is that you should not do like the nations' deeds so that your sins would cause the Temple of [i.e., built by] your fathers to be destroyed (Sifrei). (5) **Seek after His residence** — *This refers to the Sanctuary in Shiloh. (6) And your sacrifices* — *Obligatory*